DOMSTOLENS DOM (Tredje afdeling)
24. september 1987 *

I sag 37/86,

angående en anmodning, som Arbeidsrechtbank i Antwerpen i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag

Johanna Coenen, enke efter Van Gastel, Berchem, Belgien,

mod

Office national des pensions pour travailleurs salariés, Bruxelles,

samt i sagen

Johanna Coenen, enke efter Van Gastel, Berchem, Belgien,

mod

Caisse nationale des pensions de retraite et de survie, Bruxelles,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 12, stk. 2, i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden Y. Galmot, dommerne U. Everling og J. C. Moitinho de Almeida,

generaladvokat: C. O. Lenz
justitssekretær: assisterende justitssekretær J. A. Pompe

efter at der er afgivet indlæg af:

* Processprog: Nederlandsk.

— Office national des pensions pour travailleurs salariés ved generaldirektør R. Masyn, ved sin assisterende rådgiver J. C. A. de Clerck, samt ved advokat K. Mul,

— den nederlandske regering ved E. F. Jacobs, fungerende generalsekretær i Udenrigsministeriet, og

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Kommissionens juridiske konsulent J. Griesmar og advokat F. Herbert,

på grundlag af retsmøderapporten og efter mundtlig forhandling den 18. marts 1987,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 10. juni 1987,

afsagt følgende

Dom

1 Ved dom afsagt den 6. februar 1986, indgået til Domstolens Justitskontor den 12. februar 1986, har Arbeidsrechtbank i Antwerpen i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 forelagt et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 12, stk. 2, i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, med senere ændringer (EFT 1983, L 230, s. 8).

2 Dette spørgsmål er blevet rejst under to sager, som Johanna Coenen, enke efter Van Gastel, har anlagt mod Office national des pensions pour travailleurs salariés (herefter benævnt »ONPTS«) og mod Caisse nationale des pensions de retraite et de survie (herefter benævnt »CNPRS«) vedrørende Johanna Coenen's efterladtepension.

3 Det fremgår af sagen, at Johanna Coenen's ægtefælle, Van Gastel, der var nederlandsk statsborger med bopæl i Belgien, fra den 1. november 1976 fik tildelt belgisk alderspension for arbejdstagere. Der var tale om en pension beregnet for hus-

standen på grundlag af en forsikringsperiode på 17/45, jfr. artikel 46 i forordning nr. 1408/71. Fra den 1. oktober 1976 fik Van Gastel ligeledes, bl. a. på grundlag af frivillige bidrag, tildelt en nederlandsk alderspension ifølge Algemene Ouderdomswet (den hollandske alderspensionslov, herefter benævnt »AOW«).

4 Efter Van Gastel's død den 20. februar 1983 fik fru Coenen tillagt en nederlandsk alderspension i henhold til AOW. Denne pension blev tildelt, fordi fru Coenen indtil det fyldte 65. år (13. august 1979) havde været forsikret på grundlag af frivillige bidrag. Hun fik ligeledes tildelt en belgisk efterladtepension, som blev fastsat til 80% af den afdøde ægtefælles alderspension.

5 Imidlertid meddelte ONPTS ved afgørelse af 20. april 1984 fru Coenen, at den belgiske efterladtepension skulle nedsættes som følge af hendes nederlandske alderspension, hvilket skyldtes antikumulationsreglerne i artikel 52 i kongelig anordning af 21. december 1967 samt artikel 12 i forordning nr. 1408/71 og artikel 7 i Rådets forordning nr. 574/72 af 21. marts 1972 om regler til gennemførelse af forordning (EØF) nr. 1408/71, med senere ændringer (EFT 1983, L 230, s. 86). Artikel 52 i kongelig anordning af 21. december 1967 bestemmer, at »en efterladtepension... kan kun udbetales samtidig med en eller flere alderspensioner eller andre ydelser, der træder i stedet herfor, og som er tildelt i medfør af belgisk eller udenlandsk lovgivning... indtil et beløb svarende til 110% af den efterladtepension, der er tildelt den efterlevende ægtefælle ganget med den omvendte brøkdel af denne... som er blevet anvendt ved beregningen af den alderspension, der danner grundlag for beregningen af efterladtepensionen«.

6 Ved Arbeidsrechtbank Antwerpen anlagde fru Coenen sag til prøvelse af ONPTS's afgørelse af 20. april 1984. Den 29. august 1984 krævede CNPRS på grundlag af denne afgørelse, at det beløb, der angiveligt var oppebåret med urette, blev tilbagebetalt. Herefter anlagde fru Coenen tillige sag ved samme ret for at få prøvet tilbagebetalingskravet. I forbindelse med disse to sager har Arbeidsrechtbank i Antwerpen forelagt Domstolen følgende spørgsmål:

»Skal en 'efterladtepension' som den, der ifølge den belgiske pensionslovgivning for arbejdstagere tildeles den længstlevende ægtefælle i forhold til de af den af-

døde ægtefælle tilbagelagte beskæftigelses- eller forsikringsperioder, og en 'alderspension', som ifølge den nederlandske pensionslovgivning (AOW) tildeles den tidligere gifte kvinde, som er fyldt 65 år, men som ikke selv har tilbagelagt beskæftigelses- eller forsikringsperioder i Nederlandene, men hvis afdøde ægtefælle har tilbagelagt forsikringsperioder ifølge den nederlandske pensionslovgivning, betragtes som ydelser af samme art, jfr. artikel 12, stk. 2, i forordning nr. 1408/71 med de heraf eventuelt flydende konsekvenser for anvendelsen af artikel 46 i forordning nr. 1408/71 samt af artikel 7 og artikel 46 i forordning nr. 574/72?«

7 Vedrørende sagens faktiske omstændigheder, gældende fællesskabsbestemmelser og de indlæg, der er afgivet for Domstolen, henvises i øvrigt til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende, såfremt det på de enkelte punkter er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

8 Der skal indledningsvis mindes om, at Domstolen ikke, når den træffer afgørelse i medfør af EØF-Traktatens artikel 177, er kompetent til at anvende fællesskabsreglerne på et konkret tilfælde og følgelig heller ikke til at bedømme en bestemmelse i national ret på grundlag af disse regler, kan den imidlertid forsyne den nationale retsinstans med alle fortolkningsmomenter vedrørende fællesskabsretten, som kan komme denne instans til nytte ved vurderingen af nævnte bestemmelses virkninger.

9 På grundlag af omstændighederne i hovedsagen bør det præjudicielle spørgsmål opfattes således, at det hovedsagelig ønskes oplyst, om en efterladtepension tildelt efter én medlemsstats lovgivning, og en alderspension, der er tildelt efter en anden medlemsstats lovgivning, er »ydelser af samme art« efter betydningen i artikel 12, stk. 2, i forordning nr. 1408/71, for så vidt som de begge har til formål at sikre den længstlevende ægtefælle, der har nået en vis alder, det nødvendige til den pågældendes underhold, idet ydelsernes størrelse er afhængig af de af den afdøde ægtefælle tilbagelagte forsikringsperioder.

10 I den forbindelse må der henvises til Domstolens faste praksis (jfr. senest dom af 5. juli 1983, Valentini, sag 171/82, Sml. s. 2157), hvorefter sociale sikringsydelser uanset de forskellige nationale lovgivningers egenart, betragtes som værende af samme art, når deres genstand og formål samt deres beregningsgrundlag og tilde-

lingsbetingelser er identiske. Derimod er ifølge den samme retspraksis rent formelle kendetegn ikke forhold, der skal tages i betragtning ved klassificeringen af ydelserne.

11 Hvad ydelsernes formål og genstand angår, er det tilstrækkeligt at fastslå, jfr. også Domstolens dom af 5. maj 1983 (Van der Bunt-Craig, sag 238/81, Sml. s. 1385), at ydelser, som oppebæres i henhold til lovgivningen i to medlemsstater, forfølger det samme formål, når de har til formål at dække leveomkostningerne for ældre, som har mistet indtægterne fra den afdøde ægtefælle. Den af ONPTS fremhævede omstændighed, at kun den ene ydelse, her alderspensionen, har til formål at sikre modtageren et passende underhold, medens den anden, nemlig efterladtepensionen, alene er afledt af den afdøde ægtefælles forsikringssperioder og løn, kan ikke føre til et andet resultat.

12 Hvad videre angår beregningsgrundlaget og betingelserne for tildeling af ydelserne, må ydelser antages at være af samme art, når de respektive beløb er fastsat på grundlag af den afdøde ægtefælles forsikring og indbetaling af sociale sikringsbidrag. Derimod kan der ikke tages hensyn til særegenheder ved den relevante nationale lovgivning, såsom det forhold, at enken for så vidt angår alderspensionen anses som personligt sikret, eller at de bidrag, der er blevet indbetalt af den afdøde ægtefælle, afhang af ægtefællernes fælles indkomst. Sådanne særegenheder, der som de konkret foreliggende er knyttet til det forhold, at enker, der har nået en vis alder, ifølge national ret er afskåret fra at påberåbe sig rettigheder i henhold til den afdøde ægtefælles forsikring, og kun anses for berettiget ifølge den personlige forsikring, idet enkepensionen ifølge national ret konverteres til en alderspension, udgør rent formelle træk ved den pågældende lovgivning. Sådanne særegenheder kan derfor ikke udelukke, at man står over for ydelser af samme art.

13 Rigtigheden af denne fortolkning kan ikke afkræftes ved, som ONPTS har gjort, at henvise til, at særregler i bilag VI til forordning nr. 1408/71 medfører, at invalide-, alders- og enkepensioner anses for ydelser af samme art i forbindelse med anvendelsen af artikel 12, stk. 2, på dansk, irsk og britisk lovgivning. Vel er forholdet det, at disse bestemmelser, der blev indført i forbindelse med de tre medlems-

staters tiltrædelse, skal anses for »ydelser af samme art« med hensyn til de dér hjemlede ydelser, men at der ikke foreligger tilsvarende bestemmelser hvad angår de øvrige medlemsstater, tillader for så vidt ikke at drage modsatte konklusioner for deres vedkommende.

14 Herefter skal det forelagte spørgsmål besvares således, at efterladtepension tildelt efter én medlemsstats lovgivning og en alderspension, der er tildelt efter en anden medlemsstats lovgivning, er »ydelser af samme art« efter betydningen i artikel 12, stk. 2, i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 med senere ændringer, for så vidt som de begge har til formål at sikre den længstlevende ægtefælle, der har nået en vis alder, det nødvendige til den pågældendes underhold, idet ydelsernes størrelse er afhængig af de af den afdøde ægtefælle tilbagelagte forsikringsperioder.

15 Det må tilføjes — med henblik på at yde den nationale ret enhver bistand ved anvendelsen af fællesskabsretten i det konkrete tilfælde — at det i retspraksis (jfr. senest førnævnte dom af 5. maj 1983, Van der Bunt-Craig, og dom af 13. marts 1986, Sinatra, sag 296/84, Sml. s. 1047, præmis 13 og 20) fast antages, at dersom en arbejdstager oppebærer pension alene på grundlag af nationale lovbestemmelser, er reglerne i forordning nr. 1408/71 ikke til hinder for, at den nationale lovgivning — herunder nationale antikumulationsbestemmelser — udelukkende og i sin helhed finder anvendelse. Det skal dog bemærkes, at dersom anvendelsen af denne nationale lovgivning viser sig at være mindre gunstig for arbejdstageren end ordningen i forordning nr. 1408/71's artikel 46, skal bestemmelserne i artikel 46 finde anvendelse. I så fald finder artikel 46, stk. 3 — der skal begrænse kumulationen af ydelser erhvervet efter betingelserne i samme artikels stk. 1 og 2 — anvendelse i stedet for den nationale lovgivnings antikumulationsbestemmelser. Det skal endvidere bemærkes, at i medfør af artikel 46, stk. 2, i førnævnte gennemførelsesforordning nr. 574/72 skal, ved anvendelsen af artikel 46, stk. 3, i forordning nr. 1408/71, ydelsesbeløb, der svarer til forsikringsperioder i henhold til en frivillig eller frivillig fortsat ordning, ikke medregnes.

Sagens omkostninger

16 De udgifter, der er afholdt af Nederlandenes regering og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag,

der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Arbeidsrechtbank i Antwerpen ved dom af 6. februar 1986, for ret:

En efterladtepension tildelt efter én medlemsstats lovgivning og en alderspension, der er tildelt efter en anden medlemsstats lovgivning, er »ydelser af samme art« efter betydningen i artikel 12, stk. 2, i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 med senere ændringer, for så vidt som de begge har til formål at sikre den længstlevende ægtefælle, som har nået en vis alder, det nødvendige til den pågældendes underhold, idet ydelsernes størrelse er afhængig af de af den afdøde ægtefælle tilbagelagte forsikringsperioder.

Galmot Everling Moitinho de Almeida

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 24. september 1987.

P. Heim
Justitssekretær

Y. Galmot
Formand for Tredje Afdeling